

Варненски свободен университет
“Черноризец Храбър”
Факултет „Социални, стопански и компютърни науки“
Катедра „Икономика“

Р е ц е н з и я

От

професор, д-р **ИСКРА БОГДАНОВА ХРИСТОВА-БАЛКАНСКА**
„Световно стопанство и МИО“, БАН.

Относно: Придобиване на научна степен „доктор на науките“, в професионално направление 3.8 „Икономика“.

Тема на дисертационния труд: „Икономически детерминанти на международното предприемачество: модели, условия и пътища за бъдещо развитие“ (*Economic determinants of international entrepreneurship: models, conditions and ways of future development*).

Автор на дисертационния труд:

д-р **СИЛВИЯ ДОРОТА СКШИПЕК-АХМЕД**

Основание за представяне на рецензията: Участие в състава на научното жури по защита на дисертационен труд съгласно Заповед № 317 от 18/06/2026 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“, съгласно чл. 4 от Закона за развитие на академичния състав в РБългария и Правилника за прилагане на ЗРАС чл.2 от Наредба №12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор на науките“ " при ВСУ „Черноризец Храбър“.

Оценка на професионалната подготовка и дейност на кандидата

Д-р Силвия Скшипек притежава богат научен и административен опит. Тя е доказан автор в областта на предприемачеството, управлението, иновациите и обществените отношения. Тя получава магистърска степен по управление (1994-1999) от Университета Мария Кюри-Склодовска Люблин

(Полша). Защи́тава докторат по обществени науки с почетна диплома при католическия университет в Рюземберок (Словакия) (2013-2018). Завършва и магистърска степен по бизнес администрация (2018-2019). Впоследствие, кандидатът завършва постдокторални курсове съответно по обществени отношения в научните изследвания, вътрешен одит и контрол, управление на човешките ресурси и т.н. От 2024 г. д-р Силвия Скшипек е декан на факултета по администрация и обществени науки при университета в Люблин. Награждавана е с медал на Комисията по национално образование и с медал от кмета на Люблин за изключителни научни и обществени дейности. Д-р Скшипек е организатор и участник в национални и международни конференции. По отношение на минималните национални изисквания за признаване на степента „доктор на науките“ по съответните показатели (ABDE), кандидатът реализира общо 1036.7 точки – впечатляващ резултат за научната дейност на кандидата.

Същност на дисертационния труд

Дисертационният труд на д-р Силвия Скшипек разкрива измененията в теоретичната и емпирична същност на предприемачеството в условия на глобализирани икономически отношения. Структурата на дисертационния труд включва 218 стр. от които, въведение, шест глави, заключение, библиография и приложение. Библиографията съдържа 104 произведения, 128 научни статии, правни документи, научни доклади и други. Изследването обхваща годините 2017-2024 години, които са белязани с поредица от значителни изменения в световното стопанство.

Цел на настоящият дисертационен труд е анализа на факторите, които определят същността на международното предприемачество. Акцентът пада върху тези от тях, които влияят върху поведението и икономическото развитие на малките и средни предприятия (МСП). Известно е, че МСП са основа на социалното пазарно стопанство и залог за устойчив икономически

растеж. Предмет на изследването е теорията, статистическото и емпиричното измерване на финансовата стабилност на МСП.

В *глава първа* са систематизирани основните теории и модели на интернационализирането на международните предприемачески отношения. Те са част от глобализацията, която позволи мултикултурността.

Глава втора е посветена на измененията в стопанската среда, в която фирмите оперират и по специално МСП. В тази част се изяснява също стратегическото поведение на фирмата и нейната зависимост от развитието на научно-техническия прогрес (НТП) и новите изисквания пред международната предприемаческа дейност, във връзка и с навлизания във всички области на живота на изкуствен интелект.

В *глава трета* логически се изяснява теоретичната връзка между НТП и конкурентоспособността на фирмата, защото без внедряване на научни иновации, компанията не би могла да се интегрира в международния предприемачески процес.

Глава четвърта е посветена на данъчното облагане на фирмите. Приемането на правилни управленски решения и регулации е залог за подобряване на конкурентоспособността на фирмите.

Глава пета е посветена на основните фактори, които определят международното предприемачество, а именно цифровизацията, корпоративната социална отговорност (КСО), човешкият капитал и стратегиите за интернационализация. Формирането на съвременните бизнес модели и подобряването на конкурентоспособността на фирмата са пряко зависими от адаптиране на фирмените политики към съвременните фактори на развитие на предприемачеството.

Глава шеста е посветена на емпириката, апробирането и доказването на основните твърдения, залегнали в дисертационния труд. Методологията на изследването, анализът на данните и приложените съвременни методи като моделиране със структурни уравнения (SEM) допринасят за формулиране

на окончателните заключения относно поставените в дисертацията изследователски тези.

Оценка на научните резултати и приноси на кандидата на предоставения дисертационен труд

➤ Теориите, които разкриват ролята на предприемачеството в търговските отношения и като съставна част на глобализацията представляват полезен синтез и принос към международната икономическа, финансова и предприемаческа сфера. Изяснени са основните фактори, които управляват процесите на взаимодействие на компаниите на международния пазар. Изтъкната е ролята на гъвкавите организационни структури на фирмите и тяхното въздействие върху предприемачеството и бизнеса на национално и международно равнище.

➤ Изяснена е бизнес интернационализацията, определяща поведението на международните компании. Фокусът пада върху влиянието на МСП и тяхното стратегическо проникване в международната търговия. Експортните съюзи и разширяването на кръга на поддоставчиците са съществена част на предприемаческата дейност.

➤ Иновациите в предприемачеството са от съществено значение за подобряване конкурентоспособността на компаниите. Използването на експортни маркетингови стратегии и алианси разширяват достъпа на компанията до нови пазари. Ефективното управление на иновациите в организационния и производствен процес на компанията съдейства за успешното реализиране на нейните цели на международния пазар.

➤ Анализира се значението на данъчното облагане на икономическите процеси. Застъпена е тезата, че усъвършенстването на организацията и производството на МСП зависи пряко от данъчните задължения и облекчения с цел тяхното проникване в международните бизнес мрежи.

➤ Изяснява се значението на цифровата икономика, както и придобиването на нови умения и компетенции. Дава се отговор на въпроси

от значение за МСП, свързани с корпоративната социална отговорност, с етичните трудови и поведенчески норми. Открити са важни фактори на икономическо развитие и подобряване на конкурентоспособността на компаниите в условия на високо конкурентен и несигурен международен търговски пазар.

➤ Направен е стойностен анализ на вътрешните условия за развитие на предприемачеството, като акцентът пада върху влиянието на външните фактори. Приложен е SWOT анализ, PEST анализ, чрез които се оценява макроикономическата среда, типовете стратегии за проникване на международните пазари и други аспекти на икономическата и финансовата дейност на компанията.

➤ Методологията, базирана на публична статистика позволява оценяването на националните регионалните и международните фактори, определящи предприемаческите възможности на МСП. Емпирично провереният модел се основава на техниката на моделиране със структурни уравнения (SEM). Този подход позволява да се идентифицират специфични регионални и местни фактори на предприемачеството и поведението на МСП.

➤ Разработените в рамките на изследователския проект показатели са полезни инструменти за наблюдение на изпълнението на целите на политиката на сближаване, включени в национални и регионални стратегически документи на ЕС. Те позволяват оценката на публичните политики, насочени към създаване на благоприятни условия за развитие на предприемачеството и укрепване на конкурентоспособността на сектора на МСП.

➤ Дисертационният труд е многопластов и многоаспектен, основаващ се на широк кръг от национални и международни детерминанти, което позволява задълбоченото идентифициране на факторите, които определят същностните характеристики на международното предприемачество.

Оценка на автореферата

Авторефератът дава цялостна представа за същността на дисертационния труд. Списъкът с приносите е подробен и е разделен по частите на дисертационния труд.

Критични оценки, забележки и препоръки

Нямам критични бележки. Имам въпрос към кандидата:

Известен е фактът, че диаспорите на различни емигрантски групи в развитите икономики на ЕС се ориентират към предприемачески дейности, което ги интегрира на трудовия пазар. Познати ли са политики и методи чрез които се стимулира този процес на примера на Германия.

Заклучение

Подчертаните приноси и компетентно написания дисертационен труд, изтъкнати в настоящата рецензия ми позволяват да формулирам следния извод:

Препоръчам на Уважаемото научно жури, да присъди на **д-р Силвия Дорота Скшипек-Ахмед** научната степен „доктор на науките“ по научно направление 3.8 Икономика при ВСУ „Черноризец Храбър“, Факултет „Социални, стопански и компютърни науки, Катедра „Икономика“.

16.01.2026 г.

София

Написал рецензията:

Проф. д-р Искра Христова-Балканска